

— Természetesen. Nekik is más a meggyőződésük, nekem is. Tiszteletben tartjuk egymását. Igaz, ez nem zavarta a tanácselnök Ferit, hogy elnyerje egy húszasomat ultin.

— Ilyen jóban vannak?

— Jóban vagyunk. Amikor megcsinálta a piros ultiját, azt mondta, no, most végzünk a klerikális reakcióval! De komolyra fordítva a szót, az ideológiai harcban nincs tréfa. Nekik megvannak a maguk lehetőségei, de nekem is megvannak a magaméi. Pasztorálhatok, és minden vasárnap beszédet mondok azoknak, akik eljönnek a templomba. Hittant tanítok, beszélgetek a fiatalokkal. Gyakran vitatkozunk is. Van, hogy én mondom: szünetet kérek, erre most nem tudok felelni. Van, hogy ők gondolkoznak el. Én ezt nevezem párbeszédnek.

Az ablakhoz sétál, kitérja a táblákat.

— Nézze, elállt a hó.

Fehér takaró borult a földre, a fák roskadoznak terhük alatt. Az udvarban mint egy szellemalak bolyong a fehér kuvasz. Az ablaknyitás zajára bújt elő óljából.

— No, itt az ideje, hogy eltegyük magunkat holnapra. Mikor megy vissza?

— A déli busszal.

— Menjen a háromórassal. Meghívom ebédre.

— Köszönöm.

— Olyan gulyást főzök, hogy a körmét is megnyalja utána. Meg legalább megismerkedik néhány emberemmel.

Behajtja az ablakokat. Friss, harapnivaló hideg marad a szobában.

— Majd ide ágyazok. Itt fűtöttem, melegebb van. Én a másik szobában alszom.

Ezen kicsit elvitázunk, végül mégis én maradok az ő ágyában. Félálomban még homályosan érzem, hogy nagy gonddal eligazítja rajtam a vastag csergét, nehogy fázzam az éjjel.

DOKUMENTUM

KELLŐ GYULA

ADALÉK FÁBRY ZOLTÁN PORTRÉJÁHOZ

Fábry Zoltán születésének 80. évfordulója alkalmából érdemesnek látszik leköszölni Fábry Zoltán alábbi levelét, melyet halála előtt két évvel, 1968-ban írt válaszképpen három szlovákiai magyar katolikus plébánosnak, akik őt egy közös levélben felkeresték. Az ismert Fábry-kézírással írt levél így hangzik:

Főtisztelendő Urak,

Stós, 968. V. 30.

Kedves Testvéreim,

már majd egy hónapja fekszik itt levelük, és én csak most próbálom megköszönni. Nem szabad azonban elfelejteni, hogy beteg ember vagyok, és ezen az éven a Kisebbségi cikk volt egyetlen munkám (ez is két hétig tartott, míg megírhattam).

Köszönöm megtisztelő bizalmukat. Jól esett. A humánus összekötő jellegének cáfolhatatlan bizonyítéka. Nem vagyunk mi messze egymástól. „A vádlott megszólal” is bizonyítja. És ha elolvassák utolsó könyvemben, a „Valóságirodalom”-ban megjelent „Habemus papam” című írásomat, akkor igent fognak bólintani...

Szeretettel köszöntöm mindnyájukat

Fábry Zoltán

Jó tudnunk, hogy Fábry Zoltánt, a híres stósi remetét, a kisebbségi élet programadját, a neves antifasiszta írókat annak idején, 1897-ben evangélikusnak keresztelték. Első írásaiban csupa nagybetűvel, programként szerepelnek a fogalmak: Istenhit, Kereszt, Szeretet, Testvér.

Duba Gyula az Irodalmi Szemle 1977 szeptemberi számában („Így lett szocialista író Fábry Zoltán”) azt írja róla, hogy kezdetben a vallásos jellegű hit iránti vonzódással volt tele és „egy idealista hívő végkövetkeztetésére jut: Az anyag prioritásának elismerése egyet jelent az akarat feladásával, az ateizmus-sal, az anarchiával”. (I. h. 581. old.)

Később — sajnos jogosan! — kiábrándul a keresztény kurzus politikusaiból és közéleti embereiből. Ennek következtében távolodik a kereszténységtől és az istenhittől.

Fájó sebet okozott neki az a tény, hogy „Adalbert Hudák, a hitlerista stószí evangélikus lelkész a szlovák evangélikusok lapjában 1939-ben arra biztatta a stósziakat, hogy — miként ezt Fábry maga írja — „pakolják szekerekre a könyvtáramat és a stószí Mária-hegyen, a katolikus kápolna előtt égessék el” (Gál Sándor: Stósz, 1977, — Látóhatár, 1977 október, 45. old.). — A stósziak megvédték Fábry Zoltánt, a máglya nem lobbant fel, noha a helye már ki volt jelölve. s éppen egy katolikus kápolna előtt.

Ám mindezek ellenére sem történt meg az Fábry Zoltán lelkében, amit Duba Gyula ír cikkében (I. h. 584. o.), hogy tudniillik *teljesen* eltávolodott volna Istentől, szeretettől, békességtől. A fenti levél egészen másról beszél!

Figyeljük meg

az imádkozót. Akit imádságos élete „bezománcoz”. Kiül rá, kirakódik rá egy finom réteg s bevonja; a nyugalomnak, a rejtettségek, az elmosódó személyiségnek, s a lélek fiatalságának a keveréke ez vagy inkább a bőr színe, hamva, jellege; elválaszthatatlan testi-lelki jelenség.

Nem a jól tápláltak ráncatlan nyugalma az övé. Nem a jó kondíció biológiai következménye, hanem az egyensúlyba hozott s abban tartott küzdelem nyugalma. Érezzük az ilyen nyugalmon, hogy a mélyében erők dolgoznak, sőt, most dolgoznak igazán, látva-láthatatlanul, és a küzdelem nyoma ott van az arcvonásokon, a csontozatban, az alapa vésve. A megvívott küzdelemé, mely mégis bármikor föllángolhat. Mint a fegyvert nyugtató ellenfelek földszávjá, olyan némely imádkozó arca, amit egy hajnalon vastag hó borít be; ki számított erre? Az a hó többé el nem olvad; az a békesség. A nyugalom az imádkozó ös-békéje.

S a rejtettség erről a magasból jött hóról fénylik, annak a mélynek visszhangja a bőrön. Ó, nevetget, akár hangoskodhat is; lehetnek bőbeszédű órái is, rejtettségét többé nem vetkőzheti le; belül él. Mint valami szervesült csönd a bőrén, finom sápadtság, amely a hallgatni mindig kész ember engedelmességére mutat. A tekintetében derűs kitartás, várakozás és bizalom van együtt, ha alatta fűgén mőzog is a száj; valami ügyes sietség azt jelzi a mozgásában, hogy az imádkozó tulajdonképpen rejtettségéből rejtettségbe tart.

Személyisége elmosódik, de az egysége létrejön. Ahogy az izzításban kiolvad a fémből egy csomó színes és főlös részecske, puha parány, minden, ami nem fém s így megmarad, sőt, a mélyből fölmerül az egész ember sajátos alaprajza, **eredetisége**, lesimitva, eldolgozva, a lényege szerint kidomborodva, összhangban a személytelenítő isteni szándékkal, mely az ember egységét akarja. Mert az ember nem önmaga gigantikus fantomjára törekszik, hanem Istenre akar hasonlítani. Mintha tejüveg mögött látnánk egy senkiével össze nem téveszthető arcot, amely ahogy veszít a személyességéből, lassan úgy kezd emlékeztetni Istenre.

S a lélek fiatalsága talán az, ami e tulajdonságokat mintegy emberi-vallási magatartásban összegezi. Így tartozik egybe a nyugalom, a békes-